

Засведчана сэрцам

Пісьменніку Казіміру КАМЕЙШУ — 70 гадоў

*Спявайце, людзі, як спявалі,
Жывіце лепей, як жылі.
Мы іншай клятвы не давалі
Сабе, і Богу, і Зямлі.*

Казімір Камейша.

Мы — землякі. Разам, бывае, даязджаем да Стоўбцаў, а потым ненадоўга расстаёмся: я кіруюся ў Мікалаеўшчыну, ён — у свае Малыя Навікі. Бацькі пакінулі ў спадчыну вясковую сядзібу. І там, на ўскрайку Налібоцкай пушчы, Казімір Камейша кожны год летуе: працуе і адпачывае, наталяе душу прыгажосцю маляўнічых краявідаў, збірае грыбы і мастацкія вобразы, парадкуе ўспаміны. Родная зямля, удзячная за вернасць і любоў да яе, натхняе і радуе плёнам — новымі творамі, кнігамі паэзіі і прозы.

Любімая пушча шуміць, гудзе, спявае ў яго вершах і паэмах, нарысах і лірычных запісах. Кліча не ў госці, а дамоў, пад свае шаты, зялёныя, барвяна-залатыя і белыя ад снегу. Адна з паэтычных кніжак так і называецца: **“Я — з пушчы”**. А мы, яго сябры, яшчэ і ўдакладняем пры выпадку, знаёмячы з новым чалавекам: пісьменнік з пушчанскай прапіскай. Бо ён, жывучы ў горадзе, ніколі не выпісваўся з пушчы: там караніца і галініца, множыць гадавыя кругі яго радаводнае дрэва. Прапіска ўвекавечана не ў пашпарце, а ў сэрцы.

Радуе кожная сустрэча з аднавяскоўцамі, паўстаюць у памяці вобразы тых, хто адышоў у вечнасць. *“Разуменне сяброўства ў мяне сваё і, можа, крыху дзіўнаватае, — прызнаецца паэт. — У дашкольным маленстве найлепшым сябрам маім быў сусед — дзядуля Франак, з якім мы разам пасвілі свіней на выгане, палілі агонь у дуплах старых вербаў і смажылі на ражэнчыках сала. “Здзяцінеў стары”, — казалі пра дзеда, а мне здаецца, што мы па-сапраўднаму сябравалі”*.

Нарадзіўся Казімір Камейша 4 снежня 1943 года ў сялянскай сям’і. Скончыў Дзераўнянскую сярэднюю школу, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна. Служыў у арміі, працаваў у раённых газетах, на Беларускім радыё, у часопісах “Полымя”, “Маладосць”, “Вясёлка”, “Вожык”. Не абцяжараны, а ўзбагачаны жыццёвым вопытам сягае ў думках высока і далёка. З чмялінага груды, як з паднебнай гары, бачыць *“роднага краю твар — у маршчынах шляхоў і барознаў”, “белы чаромхавы яр, нёманскай хваляй расхвалены”,* возера Кромань — *“вока пушчы векавой”*.

Я гэта возера здалёк

Па кропельцы адной пазнаю.

Нібы блакітны матылёк,

Трымціць душа яго лясная.

Так задушэўна, без гучных слоў і клічнікаў, выказвае паэт сваю любоў да Бацькаўшчыны. Як малітву прамаўляе.

3 аўтабіяграфічнай споведзі:

“Праца творчая заўсёды была для мяне святам. І калі я ўпершыню патрапіў у чытальную залу колішняй бібліятэкі імя Леніна на Чырвонаармейскай, мне захацелася перажагнацца. Было ўражанне, што я апынуўся ў храме, дзе ўся малітва гучыць на мове самой цішыні. Я разгубіўся, а потым спакойна сеў за стол, бо зразумей, што людзі тут не проста маўчаць, а працуюць”.

Бадай, няма такой тэмы, якую так ці іначай не закрануў бы Казімір Камейша, запрашаючы нас у чароўны свет Налібоцкага краю. І мы, чытачы, адчуваем сябе ўтульна ў прыгожым і спакойным суладдзі людзей, звяроў і птушак, дрэў, кветак і траў.

Лепшыя творы для дзяцей сабраны ў кнізе **“Крыга-гром”**. Зрокавы вобраз (ход крыг, крыгаход) стаў вобразам слыхавым: крыгі пльвучы, трукца, налазяць адна на адну, крыгі — грымяць. У адным слове — карціна ранняй веснавой паводкі. Сама назва кнігі заінтрыгоўвае, гучыць як загадка, Дзеці любяць такія загадкі, гульні ў слова, дзе адгадка не ляжыць на паверхні, а як бы зашыфравана ў слове, радку ці страфе, патрабуе ведаў і кемлівасці.

Чаго толькі няма ў гародчыку бабулі Ядвісі! Выбар — як на святочным кірмашы: буракі і рэдзька, агуркі і цыбуля, гарбузы і морква, кабачкі і капуста, кроп і кмен... Таму і *“зайздросцяць гародчыку пушча і поле”*. За ўсім гэтым багаццем, сабраным летам і восенню, паўстае перад намі вобраз руплівай гаспадыні. Яна калі і плача, то хіба міжволі, абіраючы цыбулю.

Ілонка — гарадская дзяўчынка, унучка бабулі Ядвісі. У яе — цэлая сям’я лялек, і для кожнай лялькі — свая песенька. Яна і закалыхвае іх, і будзіць, і прыбірае, і ў садзік на руках нясе. Радуецца бабуля: добрая спадчынніца расце.

Дзеці вучацца, працуюць, мараць, кім стануць, калі вырастуць. Пра людзей розных прафесій паэт расказвае ў паэмах “Экспурсія” і “Добры дзень, шафёр”, у вершах “Падземны горад”, “Хлеббароб”, “На будоўлі”, “Ганчары”, “Усёўмей”. Далікатна падказвае: працу кожную шануй, але выбірай тую, якая па душы.

Ёсць дзе і з кім бавіць вольны час дома і на ўлонні прыроды. Ды з рознымі прыгодамі, будзячы раніцу з гліняным пеўнікам, які не спявае, а свішча, запускаючы

ў неба паветранага змея, збіраючы чарніцы ў соснах, каля дзятлавай кузні.

*“Тук-тук-тук” — грыміць наўкола,
Аж з кары плыве дымок.
Так грукоча адмыслова
Той дзюбасты малаток.*

Весьляей і ягады збіраць, слухаючы, як працуе лясны каваль.

А яшчэ дзеці гартуюць свой характар і волю, спаборнічаюць на бегавой дарожцы і на лыжні. *“Спыняюцца на схіле зайздроснікі-вятры — хлапчук, нібы на крылах, спускаецца з гары”*. Хто ведае, можа з часам зямная лыжня стане пачаткам касмічнай трасы і пра пушчанскага хлапчука даведаецца ўвесь свет.

Жыве ў паэтычных радках і памяць аб Вялікай Айчыннай вайне. Святочныя салюты ў Дзень Перамогі высвечваюць не толькі наша гераічнае мінулае, але і трагічны падзеі на фронце і ў варожым тыле. Як у паэме “Дальва” — пра вёску ў Лагойскім раёне, якую спалілі фашысты 19 чэрвеня 1944 года разам з мірнымі жыхарамі. Іх было 44: двое мужчын, 13 жанчын, 29 дзяцей. Самаму старэйшаму — 60 гадоў, самаму малодшаму — адзін годзік. Светлыя мары гэтых дзяцей не збыліся, спапялёныя ў страшным пекле вайны.

*Даўно развеелі вятры
Таго пажару
Попел.
А ён жывы,
А ён гарыць,
Высвечвае Еўропу.*

Эмацыйны напал паэмы ўзрушвае, вярэдзіць душу, бо аўтар, сам дзіця вайны, сэрцам успрымае боль і смутак свайго героя — Міколка Гірыловіча, хлапчука, які ацалеў у тым пекле і ўшанаваў пасля помнікам памяць вёскі і яе жыхароў-пакутнікаў.

Думаецца, не мне аднаму запомніўся верш Казіміра Камейшы пра прыгарадную элетрычку.

*Набярэ цягнік разгону,
А цяжар — як пацягнуць.
Едзе вёсачка вагонаў,
Так падобных на вясну.*

Шчаслівы гэта дар — мысліць вобразамі, ды такімі нечаканымі, свежымі. Кожны вагон — зялёны домік, поўны людзей, дарослых і дзяцей. Сярод іх недзе і бабуля Ядвіся, і яе ўнучка, і аўтар верша. Сама пушча едзе на кірмаш — з ягадамі, з грыбамі і арэхамі. У свой час за “вёсачку на колах” і іншыя вершы, надрукаваныя ў “Вясёлцы”, Казімір Камейша атрымаў літаратурную прэмію імя Васіля Віткі.

Верш-пацешку “Колькі ў вожыка калючак...” ведаюць у кожнай школе, дзе пабываў паэт. І на пытанне пра калючкі цяпер дзеці хорам адказваюць: *“Што гадаць, трэба ў вожыка спытаць”*.

Працуючы разам у часопісе “Вясёлка”, мы часта выступалі ў школах, бібліятэках і дзіцячых садах. Дзеці і настаўнікі з цікавасцю слухалі Казіміра Вікенцьевіча, дружнымі воплескамі дзякавалі за вершы і казкі.

Даўно вядома: кот цураецца вады, бо не ўмее плаваць. Пэўна, гэта і падказала задуму казкі “Кот Нелавімыш”. Мянуска незвычайная, бо кот быў гультаяваты: *“хоць вяліся побач мышы, не лавіў мышэй”*. І падаўся на лёгкі хлеб, у рыбаці. Паўдня сядзеў з вудай на беразе, а клёву — няма. Дый колькі той рыбы зловіш на адзін кручок! На лапах шмат вострых кіпцікаў, і кот на іх, як на круч-

кі, начапляў чарвякоў. На такую шчодрую прынаду паквапіўся мянтуз. І сцягнуў гора-рыбака ў ваду, ледзьве выбавіўся той з бяды. Пасля такога канфузу паламаў са злосці вуду і рашыў: *“Рыбы больш лавіць не буду, лепш лавіць мышэй”*. Зразумеў нарэшце: лёгкі хлеб бокам вылазіць.

Пашкадаваў паэт лясных звяроў. Бедныя, выюць яны ад голаду, дрыжаць, уцякаючы ад паляўнічага і яго сабакі. І ўгаварыў Зайца адкрыць у пушчы школу танцаў: няхай і звяры, сабраўшыся разам, уздыхнуць нарэшце з палёгкай.

*Пайшла у круг Ваўчыха,
За ёй падаўся Воўк.
Барсук і Барсучыха
І шустрая Зайчыха
Танцуюць — скок ды скок.*

Да іх далучыліся іншыя звяры, не ўлежаў у берлагу нават Мядзведзь. Кожны стараўся як мог. Не даваў спачыну сваім вучням строгі настаўнік, але і ён развесяліўся, гледзячы, як пацешна, бокам-скокам, вальсуючы грузны тапун Мядзведзь.

*Снег перайшоў у замечь,
Зіма спраўляла баль.
І так смяяўся Заяц,
Аж трэснула губа.*

У казках Казіміра Камейшы шмат прыгод, руху, вясёлага настрою. Каля галоўнага героя групуецца яго сябры і знаёмыя, кожны — са сваім характарам, сваімі звычкамі, сваім голасам. Лугавы конік — стракоча, нібы працуе

З унукам Міхасём

на швейнай машыны. І ў казцы ён становіцца краўцом — шые абновы ўсім, хто пажадае. Чытаеш пра ката-рыбака, пра зайца-настаўніка, пра коніка-краўца і міжволі ўсміхаешся: казачныя героі вельмі ж нагадваюць людзей, з якімі мы сустракаемся ў жыцці.

Як казка ці зачын да казкі чытаюцца і многія вершы: “Гном”, “Вясёлы дударык”, “Казёл барадаты”, “Воўчы білет”, “Невясёлы бацян”, “Боты шыў мядзведзь...” Займальныя, з адкрытай ці прыхаванай усмешкай, яны просяцца ў літаратурна-музычную кампазіцыю, каб пацешыць дзяцей на школьнай сцэне, закарагодзіць у масках каля навагодняй ёлкі.

А колькі досціпу ў загадках! Пра будзільнік: “дзве нагі і шмат калёс цягнуць гэты цяжкі воз”. Пра чаплю, у якой “нага ад стомы ные, завісла ў небе шыя”. Пра венік: “галавой расце ўніз, сам сабе лісты падгрыз”. Пра сланечнік, які “спачатку быў яешняю, а стаў скаварадою”... Загадкі не паўтараюць старых аднатыпных загадак, народных і аўтарскіх. На кожнай з іх — свой знак адметнасці і майстэрства.

*Адкрываю скрынку —
Выпаўзла з яе змяя.*

*А змяя грымучая
І яшчэ паўзучая.*

*Пастаралася змяя —
Хата чыстая мая.*

Загадка са змяёй не палухае, а цешыць. Памятаю, яе любіла малая дачка майго сябра. Цяпер загадку агучвае дома яе сыноч. І паказвае на пыласос, калі хто марудзіць з адказам. Такія загадкі будуць запатрабаваны і ў будучыні.

Казімір Камейша ўдзячны за падтрымку многім пісьменнікам-настаўнікам. Паступова, з вопытам, прыйшоў да высновы: слухай іншых, а давярай сваёй інтуіцыі, рабі тое, што падказваюць душа і сумленне. І ніколі не адступайся ад мастацкай праўды. Так вучылі жыць і працаваць бацькі — Ядвіга Казіміраўна і Вікенцій Антонавіч, незабыўны сусед — дзядуля Франак.

З аўтабіяграфічнай споведзі:

“Як ні дзіўна, узрост зусім не пазбавіў найўнасці. З гадамі, як заўважыў я, у маіх вершах з’явілася яшчэ больш дзяцінства. А за яго, памятаю, нас напракці старэйшыя яшчэ на пачатку шляху. А мне здаецца,

што паэт тым цікавейшы, чым у яго больш дзяцінства. Творы для дзяцей — гэта зусім іншае. Вось тут сапраўды патрэбна нейкая ўзростава я вышыня. Тут патрэбна свая мудрасць, ды такая, каб пра яе не здагадваўся маленькі чытач. Я выдаў нямала кніг для дзяцей. І заўсёды адчуваю нейкі неаплачаны доўг перад сваім малым сябрам”.

Адна за адной выходзяць з друку кнігі Казіміра Камейшы для дарослых. За кнігу “**Пярэймы дня**” ён ушанаваны званнем лаўрэата Літаратурнай прэміі імя Аркадзя Куляшова. Лінія лёсу паэта перасякаецца з лёсам іншых людзей, выходзіць за рамкі асабістай біяграфіі і становіцца біяграфіяй лірычнага героя — асобы цэласнай, бескампраміснай, са сваім поглядам на розныя падзеі, з’явы і рэчы ў жыцці. У паэмах “Кромань”, “Галоўная вярста”, “Посах”, “Няміга” гучыць трывога за лёс сучаснікаў і наступных пакаленняў, вяртаюцца з нябыту постаці мужных, працавітых і таленавітых продкаў. “У якім бы часе мы ні жылі, — упэўнены паэт, — часы папярэднія забываць не павінны. Мы — не пачатак. Мы — працяг. Будзем памятаць пра гэта”.

Са старых і новых запісаў, з думак і пачуццяў уроскід, са сціслых сюжэтных абразкоў і, лічы, гатовых апавяданняў склалася праявілі кніга “**Паміж кубкам і вуснамі**”. Колькі часу трэба, каб данесці кубак да вуснаў? Нейкі міг. Але ў гэтым мігу — дні, месяцы, гады жыцця. З блакітам нябёс і пылам зямных дарог, з дажджамі і спёкай, з радасцю і смуткам, з любоўю і нянавісцю. Цікава і павучальна паволі, старонку за старонкай, чытаць жыццяпіс чалавека, тым болей — творцы, калі ён застаецца сам-насам з сабой, з Радзімай, з цэлым светам, нарэшце...

Працягам папярэдняй кнігі стала новая — “**Ад Кромані да Свіцязі**”. І тут роздум над пражытым і перажытым, філасофскае асэнсаванне шматлікіх праяў жыцця і прыроды. Асобны раздзел склалі эсэ — цікавыя аповед пра вядомых пісьменнікаў, а таксама пра зямлякоў аўтара — івянецкіх ганчароў. Пісаць і далей ёсць пра што і аб кім — задум у юбіляра хапае. Спадзяецца, што спраўдзяцца яго пажаданні нашчадкаў: “Хачу, каб лёс іх быў не горшым, а лепшым ад майго. Каб не цураліся яны роднага слова. Можна, тады будуць прачытаны і нашы галоўныя творы, якія ў кожнага ёсць”.

Казімір Камейша — адзін з аўтараў фотаальбома “Непаўторныя імгненні”. Да кожнага з 52 тыдняў года падабраны цудоўныя каляровыя ілюстрацыі пра жывы свет прыроды — зімой і вясной, летам і восенню. А да кожнай ілюстрацыі — адпаведны верш. Быццам глядзіш не фота, а кадры дакументальнага кіно, агучаныя голасам паэта.

*Бягуць і ў Лету кануць нашы дні,
Ды самых дзіўных з памяці не сцерці.
Імгненне можна й вокам супыніць,
Ды лепш, калі яго засведчыць сэрца.*

У нас ёсць пісьменнікі — ганаровыя грамадзяне свайго горада, свайго раёна. Казімір Камейша бачыцца мне ганаровым грамадзянінам Налібоцкага краю. У яго, слыннага майго земляка, пільны зрок, чуйны слых, уражлівая душа. І, вядома ж, талент ад Бога. Усё напісанае ім для дарослых і дзяцей засведчана сэрцам.

Мікола МАЛЯЎКА,
пісьменнік.

Казімір КАМЕЙША

Запас бяды не чыніць!

ДРЫВАСЕК

На дварышчы — “гах” ды “гах”,
Спрытная няўмеру,
У мазолістых руках
Гахае сякера.

Вырастае дроў гара.
З грукатам і трэскам
Грозна трэскае кара
І страляюць трэскі.

Нават распрануў кажух
Дрывасек нястомны.
Ён стараецца за двух,
Аж калодка стогне.
Размахнуўся зноў, прысеў...

Тут спытаць не лішне,
Ну а хто ж той дрывасек,
Спрытны і ўвішны?

Стала смешна мне да слёз:
Коле дровы сам Мароз!

ЧЫРВОНЫ ТРАМВАЙ

Ужо набраў разгону,
Бяжыць па рэйках ён,
Нібы агонь чырвоны,
Чырвоны той вагон.

Бяжыць далёка недзе,
Пад самы небакрай.
Трымаецца за неба
Чырвоны мой трамвай.

Міргне здалёку вокам,
І знікне, і няма.
Прамільгацяць у вокнах
То лета, то зіма.

Яшчэ здалёк іскрынак
Прыгоршчы сыпане.
То ў восені прыпынак
Ён робіць, то ў вясне.

Ён зноў бяжыць і звоніць.
Чакай яго, чакай.
Твой новы дзень дагоніць
Чырвоны мой трамвай!

ГАРОХ

Вясёлы выдаўся дзянёк.
І вось гляджу, здзіўлены я,
Як вочка сіняе здалёк
Падміргвае зялёнаму.

Нарэшце дзіва прычакаў
І ўбачыў, заварожаны:
Пльвуць у чоўніку струка
Гарэзныя гарошыны.

Без вёсел чоўнік той плыве,
Нібыта госць няпрошаны,
І недзе растае ў траве,
Губляючы гарошыны.

Зялёнай хваляй ля дарог
Гарахавінне коціцца.
Расце гарох,
Цвіце гарох,
І мне гароху хочацца...

ШПАЧЫНАЯ МАРА

Думаў шпак вясною так:
— Я на гнёзды не мастак.
Можна жыць і без шпакоўні,
Ды ў шпакоўні,
там шыкоўней.

Ёсць свой дах, што ні кажы.
І на месцы ўсё ляжыць,
І заўсёды пад рукою,
І спакойней,
больш спакою,

Чым пад стрэшкай у двары.
Там і дом ужо стары.
Кроквы, латы падгнілі,
Аканіцы зацяклі.

А ў шпакоўні, як у храме.
Тут і ложак мяккі самы.
Свой і столік, і парог,
Нават смачны свой пірог,

Што вясна сама спякла
І прынесла да стала.
Дзе ж узяць шпакоўню тую?
Гаспадар няхай збудуе!

ВАВЁРЧЫНА КЛАДОЎКА

Уваж вавёрку, што снуе
З галінкі на галінку.
Няма, каб ведаў ты, ў яе
І вольнае хвілінкі.

Ну а ў дупле запас які,
Самой зіме на ўцеху:
Грыбоў насушаных пруткі
І кошычак арэхаў!

Усё ў кладовачцы дупла
Надзейна прыхавана.
Вавёрка ўсё сабе ўзяла,
Ды крыху не дабрала.

Бяры, вавёрачка, бяры,
Не спі, хоць спяць даўно звяры.

Ужо зіма ідзе да нас
З халодных далячыняў.
Але ў кладоўцы ёсць запас.
Запас бяды не чыніць!